



Het einde van het land

*Waar de Adriatische en de
Jonische Zee elkaar ontmoeten*

De oude Romeinen noemden het *finis terrae*, het einde van het land, en de apostel Petrus kwam hier aan wal op weg naar Rome: Santa Maria di Leuca, het meest zuid-oostelijke puntje Italië, ingeklemd tussen de rotskust van de Adriatische en de zandstranden van de Ionische Zee.

TEKST & FOTOGRAFIE PAUL VAN EIJDHOVEN





Het is al laat als we aankomen in Santa Maria di Leuca. Via de Nederlander Richard, de geliefde van Benedetta, die weer de dochter is van de eigenaren van hotel L'Approdo, Carlo en Gianna Rossi, ben ik in dit hotel terechtgekomen. Hier in het diepe zuiden gaat alles *piano, piano* en Richard vertelt dat we dan ook pas halverwege de volgende ochtend op pad zullen gaan.

Meteen wel een goed begin: een boottochtje met hem en Carlo langs de kust. Eerst gaan we oostwaarts om wat grotten te bekijken die in de rotsen aan de zee zijn ontstaan, daarna gaan we richting westen. Op een gegeven moment legt Carlo de boot stil, zodat we een duik kunnen nemen in het helblauwe water. Hijzelf gaat op zoek naar zee-egels op de zeebodem en komt al snel met een handjevol aan. Hij maakt ze open en reikt ze aan zodat we de inhoud eruit kunnen likken. Eerst een beetje eng, je tong zo net langs al die stekels laten gaan, maar de praktijk valt mee. Terug bij het hotel is het tijd voor de lunch, aan het zwembad. Terwijl wij een *frisella* (brood uit deze regio, dat eerst even in water moet weken om zacht te worden) met tomaat eten op het terras, zoeken andere gasten verkoeling in het water. Met temperaturen tot een eind in de dertig graden is een duik geen overbodige luxe, evenals de daaropvolgende *siësta*.

Eind van de middag gaan we met de auto de buurt verkennen. We stoppen bij een onooglijk keramiekkraakje, waar ze van dakpannen tot serviesgoed maken. De eigenaar leidt ons rond en laat de oude oven zien. 'Daar konden 1200 dakpannen in die dan twaalf uur moesten bakken. Om de oven af te sluiten werd telkens opnieuw een muurtje gebouwd.' Hoe onooglijk het bedrijfje, zo mooi een aantal van de producten. Maar ik weet mezelf van een aankoop te weerhouden, want hoe moet ik een grote plantenbak meenemen in het vliegtuig?

Via het aardige plaatsje Alessano komen we in Specchia. Klein, maar met een mooi oud centrum waar ook enkele

verrassend moderne, trendy plekken te vinden zijn, zoals een sympathieke *birreria/vineria* en Martinucci, een *pasticcERIA* waar vooral de taarten er echt adembenemend uitzien. Als de avond valt, keren we terug naar Leuca om op het terras van L'Approdo van regionale specialiteiten en het uitzicht over de haven te genieten. Als afsluiting volgt nog een gin-tonic met Carlo, terwijl de temperatuur maar langzaam onder de dertig graden zakt.

Verkoeling aan zee

Na het heerlijke ontbijt – ik heb een liefde opgevat voor de *frisella* met tomaat en wat olijfolie – loop ik Santa Maria de Leuca in om de markt langs de *lungomare* te bekijken. Heel veel moois is er niet te koop, maar het is een fijne zondagochtendwandeling, terwijl Richard en de familie toch nog nergens te bekennen zijn... *piano, piano*. Verspreid door het stadje staat een aantal prachtige villa's. Sommige in uitstekende, andere in wat minder florissante staat, maar gemene deler is de Arabische stijl van de optrekjes, uiteraard allemaal met plat dak, zoals

alle huizen in dit deel van de regio. Bij terugkomst zijn Richard, Benedetta en haar oom Arturo klaar voor een uitstapje langs de Adriatische kust. Volgens hem en Benedetta is dit na de kustweg bij Amalfi de mooiste *litoranea* in Italië. En daar zouden ze zomaar gelijk in kunnen hebben. Door de hitte is het boven zee nogal heilig, desondanks zijn de uitzichten spectaculair. 'Als het heel helder is, bijvoorbeeld als de *scirocco* waait, kun je Albanië en Griekenland aan de overkant zien liggen', vertelt Arturo. Eerste stop is de brug van Ciolo. In de diepte wordt gezwommen en op de rotsen gezond. Het is op deze hete zondag druk in het water, en wellicht is daarom een van de attracties vandaag niet te beleven: vaak staan hier op de brugrand jonge mannen die tegen betaling – of gewoon om stoer te doen – vanaf de brug de zee in springen, een kleine veertig meter de diepte in. Het moet een spectaculair gezicht zijn. Een eindje verderop parkeren we de auto en door struikgewas en over rotspartijen bereiken we de zee voor een

'Als het heel helder is, kun je Albanië en Griekenland aan de overkant zien liggen'

Openingspagina's: de Chiesa Madre in Tricase; op de rotsen onder de brug van Ciolo. Linkerpagina: zicht op Leuca; pleintje in Castro; beelden op een kerk in Specchia; winkeltje in Otranto. Deze pagina: hotel L'Approdo.



aniele, de manager van hotel L'Approdo komt me ophalen in Brindisi. Vol vuur vertelt hij onderweg over het zuidelijke stukje van de Salento, zoals dit deel van Puglia heet. Hoe mensen in een drukke stad kunnen leven is hem een raadsel.



Het water is heerlijk en gelukkig weet ik weer aan wal te komen zonder op een zee-ezel te stappen

duik. Het water is heerlijk. Eigenlijk zijn waterschoenen onontbeerlijk, maar gelukkig weet ik weer aan wal te komen zonder op een zee-ezel te stappen. Na nog een stukje verder langs de kust gereden te hebben, naar Tricase Porto, is het tijd om terug te gaan. Het is bijna tijd voor de pranzo en dat mag een mens natuurlijk niet missen. Na lunch en siësta zijn een boek, de zon en het zwembad van L'Approdo de ingrediënten voor de rest van de middag. Na alweer een smakelijk diner – Carlo heeft de leiding in de keuken – zoek ik weer mijn heerlijk koele kamer op. Normaal ben ik geen fan van airconditioning, hier ben ik er toch wel erg blij mee.

Zuidelijke gastvrijheid

Ook de volgende ochtend ben ik alweer vroeg op, dit keer om naar de vuurtoren te gaan, die zo'n honderd meter boven Santa Maria di Leuca ligt. Vanaf de haven leiden 284 treden naar het plein waar ook de basiliek van Santa Maria de Finibus Terrae zich bevindt. De klim blijkt vroeg in de ochtend populair onder joggers, ondanks de hitte.

Waar ooit een tempel van Minerva was, werd al op 1 augustus 343 een kerk ingewijd door paus Julius I. Natuurlijk was Leuca ook een bijzondere plek, want het was 'het einde van het land' (*de finibus terrae*) én de overlevering wil dat Petrus hier aan land zou zijn gekomen alvorens door te reizen naar Rome. Turken en Saracenen hebben opeenvolgende kerken een aantal keer verwoest, en de kerk die nu aan het plein ligt is niet bijster interessant, maar het uitzicht vanaf het plein is des te indrukwekkender. Na het ontbijt reis ik met Richard richting de stad Otranto, prachtig gelegen aan zee en met een mooi oud centrum. Een indrukwekkend kasteel, stadswallen met hun voeten in zee, maar zeker ook de fraaie kathedraal zijn de moeite van het bekijken waard. In die laatste, gebouwd in Apulisch-romaanse stijl, bevindt zich een bijzondere mozaïekvloer, die het grootste deel van de kerk beslaat en is gelegd tussen 1163 en 1165 onder leiding van de monnik Pantaleone. In de straatjes van Otranto vinden we verder veel winkeltjes, bars en restaurants en er heerst een gezellige sfeer.

Onze volgende stop is Castro, zo'n beetje halverwege Otranto en Leuca. Benedetta heeft me het nummer gegeven van ene Daniele, die ik moet bellen als we naar Castro gaan. Zo gezegd, zo gedaan. Bij de rand van het stadje komt Daniele ons ophalen en we volgen hem richting de oude haven. Daar heeft hij een *friggitoria*, een plek waar je gefrituurde vis en groenten kunt halen. Hij heeft een terrasje met drie tafeltjes en uitzicht op de haven, waar hij ons schalen met heerlijke ansjovis, calamari, *gamberoni* en meer serveert. Even later schuift zijn jonge zwager Andrea aan, die als archeoloog bij de opgravingen in de oude stad werkt en ons zal rondleiden. Met een Ape-taxi gaan we naar boven, naar het 16de-eeuwse kasteel dat hoog boven Castro uittorent. Andrea vertelt met verve over de geschiedenis van het kasteel, van Castro en de opgravingen. Kort geleden zijn hier de resten van een tempel gewijd aan Minerva gevonden uit de 4de eeuw voor Christus. Terug op het pleintje bij het kasteel nemen we weer de Ape naar beneden, naar de grotten van Zinzulusa. De ingang van de grotten ligt bij zee en omdat Andrea hier ooit gids was kunnen we zo doorlopen. Indrukwekkende stalagmieten en stalactieten sieren de 'kamers' in deze zowel geologisch (karstgrot) als prehistorisch (toen ze al bewoond werden) belangwekkende grotten. Als laatste staat er nog een boottochtje langs de kust op het programma om te laten zien hoe hier karstgrotten aan de zee kust zijn ontstaan. Op de vraag hoe goed Daniele Benedetta of Carlo kent, antwoordt hij ontkennend. Nee, die kent hij niet. Hij was vanochtend gebeld of hij gastvrijheid kon bieden aan twee Nederlanders, en nou ja, dan doe je dat gewoon. Zo gaat dat hier. Richard en ik staan perplex van deze ongelooflijke gastvrijheid en vriendelijkheid.

Rood kleurende lucht

Na een hartelijk afscheid racen we naar Marina San Gregorio, even voorbij Leuca, waar je een prachtig uitzicht schijnt te



hebben op de ondergaande zon. We zijn net op tijd. Op een pleintje en op het terras van een bar geniet het publiek van de rood kleurende lucht. Een ideale plek voor een *aperitivo*, besluiten wij. Terug in L'Approdo gaan we dineren met de familie Rossi. Een gezellige avond met uitstekende gerechten. Moe en wat licht in het hoofd val ik alweer aardig laat in een heerlijke diepe slaap. Dinsdagochtend is het tijd om naar Tricase te gaan, waar dan een grote markt is met groente, fruit, kruiden, stoffen, aardewerk en (niet erg >

Linkerpagina: Santa Cesarea Terme aan de Adriatische kust. Deze pagina: zondagochtendmarkt in Leuca; op het terras van L'Approdo; Ape-taxi in Castro.





Met de klok mee: strandje onder de brug van Ciolo; borrelhapjes in Retrò; de kathedraal van Otranto; een van de lunchkeuzes bij Samarinda. Rechterpagina: visser voor de kust van Castro.

aantrekkelijke) kleding. In het oude centrum van het stadje ligt de prachtige Piazza Pisanelli, omzoomd door bomen met aan de twee korte zijden een kerk. Een klein juweeltje. Dan vertelt Benedetta dat de bar Farmacia Balboa, die nu nog dicht is, eigendom is van onder anderen actrice Dame Helen Mirren. Een celebrity die ik dolgraag eens zou ontmoeten. De jongen die in de naastgelegen bar werkt komt haar wel eens

tegen, vertelt hij als we daar een *caffè* drinken. Maar niet vaak. Helaas. Als aperitivo voor de lunch gaan we met Carlo en Gianna naar Retrò, gerund door een vriend van hen in Castrignano del Capo. Op een beschaduwde plek in de cortile van dit 18de-eeuwse *palazzo* genieten we van wat heerlijke hapjes. De sympathieke Salvatore vraagt bezorgd of ik wel van het gestoofde vlees wil eten, want dat is ponyvlees. Geen probleem, en het smaakt heerlijk. De echte lunch brengt ons terug naar Leuca, naar Samarinda, een strandtent in het centrum van het stadje en eigendom van de man van Benedetta's zus. Hier kun je eerst een duik nemen – een strand is er niet, maar wel een trapje naar zee – om vervolgens op het schaduwrijke terras van bijvoorbeeld een salade van *polpo e patate* en *grigliata di pesce* te genieten.

Malediven

Blauw is de zee hier op de meeste plekken wel, maar nergens zoals bij de Malediven. De Malediven? Ja, de Malediven van Salento. Een langgerekt zandstrand aan de westkant van Leuca. Door de extreme hitte is het er vanmiddag nogal druk, maar dat vinden de Italianen natuurlijk niet erg. Wat verderop schijnt het overigens wel mee te vallen. Als afsluiter van mijn bezoek gaan we 's avonds eten bij Fulana in Giuliano di Lecce. Als we net rustig op het terras zitten, stoot Richard me ineens aan. Kijk wie daar is... Helen Mirren! Met een licht verhoogde hartslag zet ik mij aan het eten van de verrukkelijke hapjes die ons worden voorgeschoteld. Het wordt een soort proeverij van hun lekkerste gerechtjes met als afsluiter een taart van peer en amandel. Na de korte terugrit leg ik me geheel voldaan voor de laatste keer te ruste in mijn heerlijk koele kamer. Na een ontbijt, een zeer warm afscheid van L'Approdo en de familie Rossi, ga ik weer naar Brindisi. Richting Schiphol, waar het maar liefst twintig graden kouder is. Tot snel finis terrae, met je charme, je warmte en je prachtige zee. ♦

Tips & adressen

Logeren

- ♦ **Hotel L'Approdo**
Gelegen tegenover de jachthaven van Santa Maria di Leuca, met vanaf het terras een mooi uitzicht op zee. In enkele minuten loop je naar het centrum. Een prima hotel, met ruime kamers en zeer vriendelijke service, al vele jaren gerund door de familie Rossi. Bij het zwembad is een bar waar je lunch en drankjes kunt bestellen en uiteraard kun je in het hotel zelf dineren. 's Winters gesloten. Behalve kamers worden er ook appartementen en villa's verhuurd.
Via Panoramica 1, Santa Maria di Leuca, tel. + 39 0833 758548, www.hotelapprodo.com.

Eten & drinken

- ♦ **Friggitoria Porto Vecchio**
Lekkere gefrituurde vis en zeevruchten aan de oude haven van Castro, gerund door de sympathieke Daniele en zijn vrouw.
Castro Marina.
- ♦ **Bar del Moro**
Mooie plek om te eten en/of drinken en de zonsondergang te bekijken.
Via del Mare 2, San Gregorio, tel. +39 0833 767842.
- ♦ **Bar Farmacia Balboa**
Actrice Dame Helen Mirren (*The Queen*) is samen met haar echtgenoot een van de eigenaren en schijnt zo af en toe haar opwachting te maken. Gelegen aan een prachtig pleintje.
Piazza Pisanelli 24, Tricase, tel. +39 0833 772585, www.farmacialbalboabar.com.
- ♦ **Grita**
Modern café annex wijnbar annex deli.
Via Gioacchino Toma 15, Tricase, tel. +39 0833 546827, www.gritacafe.it.
- ♦ **Samarinda**
Beachclub in het centrum van Leuca waar je kunt zwemmen, zonnen, drinken en eten.
Lungomare Colombo, Santa Maria di Leuca.
- ♦ **Retrò**
Restaurant met heerlijk terras in een 18de-eeuws *palazzo*. De sympathieke Salvatore serveert hier gerechten uit de regionale keuken.
Via XI Febbraio 2, Castrignano del Capo, tel. +39 0833 751029, www.salentoretro.com.
- ♦ **Fulana**
Trattoria/wijnbar aan een rustig pleintje met mooi

terras. Naar verluidt een van de beste plekken om te eten in de regio.
Piazza San Giuliano 1, Castrignano del Capo, tel. +39 0833 765143, www.fulanatrattoria.it.

Winkelen

- ♦ **Nina Leuca**
Benedetta ontwerpt kleding en accessoires die onder andere in hotel L'Approdo te koop zijn. Voor meer informatie, zie: www.ninaleuca.com.
- ♦ **Santa Maria di Leuca**
In Santa Maria di Leuca zijn diverse winkels en bijvoorbeeld ook kaasmakerijen te vinden. Voor kleding (dames, heren, kinderen) is **Tricks** een goede keuze met bekende Italiaanse en buitenlandse merken.

